

6. Het verbum היה

Het werkwoord היה "zijn" heeft naast de functie van aanduiding van de existentie van het subject ook in een aantal situaties min of meer de functie van een hulpwerkwoord.

Het gebruik als existentieel verbum ↑

Zeker niet de meest voorkomende, maar wel een belangrijke functie van היה is die van verbum dat de existentie van iets aangeeft. De parallelie van הוא en היה in het eerste voorbeeld is er een onmiskenbaar teken van dat היה hier een zelfstandig werkwoord is.

[1]	Gen. 15:17	הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וְעִלְטָה הָיָה					
		ha-	ššēmēš	bāʾā	wa-	ʿālātā	hāyā
		de	zon	was (onder)gegaan	en	diepe duisternis	was
		de zon was ondergegaan en er was diepe duisternis					

Voor de vorm היה in plaats van het te verwachten היתה in voorbeeld [3], zie beneden.

Ook de infinitief van היה kan natuurlijk in deze functie gebruikt worden.

[2]	Gen. 4:8	בְּהִיְוֹתָם בַּשָּׂדֶה			
		bi-	hyōtām	ba-	ššādē
		in	hun zijn	in	het veld
		Toen ze op het veld waren ..			

[3]	Gen. 2:18	לֹא-טוֹב הָיִיתָ הָאָדָם לְבַדּוֹ						
		lō	tōb	hēyōt	hā-	ʾādām	lō-	ḅaddo
		niet	goed	zijn	de	mens	voor	zijn eentje
		het is niet goed dat de mens alleen is						

Voor de gebruikte woordvolgorde, de vorm van היה al dan niet op de eerste plaats, kan niet steeds een verklaring gegeven worden. Vergelijk bij voorbeeld de twee mogelijke inleidingen van een verhaal:

[4]	Job 1:1	אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ-עוּץ אִיּוֹב שְׁמוֹ						
		ʾiš	hāyā	ḅə-	ʿereš	ʿūš	ʾiyyōḅ	šəmō
		man	hij was	in	land	Uz	Ijgov	zijn naam
		Er was eens een man in het land Uz, die Ijgov heette						

[5]	Richt. 17:1	וַיְהִי-אִישׁ מִהַר-אֶפְרַיִם וְשֵׁמוֹ מִיכָהוּ								
		wa-	yhī	ʾiš	me-	har	ʿep̄rāyim	ū-	šmō	mīkāyəhū
		en	hij was	man	uit	gebergte	Efraim	en	zijn naam	Micha
		Er was een man uit het gebergte van Efraim, die Micha heette								

Het is opvallend dat in deze beide voorbeelden ook de volgorde in de nominale zin die de naam van de man bekend

maakt verschillend is.

Het gebruik als tijdsaanduiding ter verbinding van een subject met een nominaal predicat

Wanneer **היה** gebruikt wordt als verbinding tussen een subject en een nominaal predicat dan is de woordvolgorde vaak subject - **היה** - predicat. Deze volgorde, subject - predicat, kan natuurlijk ook het gevolg zijn van de keuze voor de volgorde subject - verbum om de opeenvolging van handelingen te vermijden. Gezien de betekenis van het werkwoord **היה** zal er vaak geen sprake zijn van een nieuwe handeling wanneer het gebruikt wordt. Zie hiervoor [hoofdstuk 3](#) en [hoofdstuk 7](#).

[6]	Gen. 3:1	וְהִנָּחֵשׁ הָיָה עָרוֹם מִכָּל חֵית הַשָּׂדֶה									
		wə-	ha-	nnāḥāš	hāyā	ʿārūm	mi-	kkol	ḥayyat	ha-	śśādē
		en	de	slang	was	sluw	gerekend naar	alle	gedierte	het	veld
		De slang nu was sluw dan al het gedierte van het veld.									
[7]	Gen. 29:17	וְרַחֵל הָיְתָה יְפֵת־תֵּאֵר									
		wə-	rāhel	hāyətā	yəpāt	toʿar					
		en	Rachel	zij was	mooi	uiterlijk					
		En Rachel was mooi van uiterlijk.									

Soms staan zowel subject als predicat voor de vorm van **היה**, vergelijk het volgende voorbeeld:

[8]	Gen. 6:9	נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו									
		noaḥ	ʾiš	šaddīq	tāmīm	hāyā	bə-			dorotāw	
		Noach	man	rechtvaardig	oprecht	was	gerekend naar			zijn tijdgenoten	
		Noach was een rechtvaardig en oprecht man onder zijn tijdgenoten.									

Congruentie

De congruentie tussen onderwerp en werkwoord is over het algemeen al niet zonder problemen (zie ook [hoofdstuk 9](#)), maar bij het werkwoord **היה** is er opvallend vaak sprake van incongruentie, vgl. ook hierboven voorbeeld [1].

We geven nog enkele voorbeelden van het gebruik van een mannelijke vorm in de plaats van een te verwachten vrouwelijke:

[9]	Lev. 26:33	וְעָרֵיכֶם יְהִיוּ חָרְבָה				
		wə-	ʿārēkem	yihyū	ḥorbā	
		en	jullie steden	zij zullen zijn (masc.)	ruine	
		Jullie steden zullen ruines zijn.				
[10]	Ex. 12:49	תּוֹרָה אֶחָת יְהִי לְאֶזְרָח				
		tōrā	ʾaḥat	yihyē	lā-	ʿəzrah
		lering	één	hij zal zijn	voor de	autochtoon
		Eén leer zal er zijn voor de ingeboorne ...				

Daarnaast doet zich ook het verschijnsel voor dat een enkelvoudige vorm wordt gebruikt bij een meervoudig subject, een verschijnsel dat zich ook bij andere werkwoorden voordoet, vgl.

[11]	1 Sam. 1:2	וַיְהִי לְפַנְנָה יְלָדִים				
		wa- en	yhī hij was	li- voor	ṗninnā Peninna	yəladīm kinderen
Peninna had kinderen.						
[12]	1 Kon. 11:3	וַיְהִי-לּוֹ נָשִׁים שָׂרוֹת				
		wa- en	yhī hij was	lō voor hem	nāšīm vrouwen	śārōt vorstinnen
En hij had als vrouwen vorstinnen ...						
[13]	Richt. 10:4	וַיְהִי-לּוֹ שְׁלוֹשִׁים בָּנִים				
		wa- en	yhī hij was	lō voor hem	šəlošīm dertig	bānīm zonen
En hij had dertig zonen						

Let erop dat deze afwijkingen vooral voorkomen wanneer **וַיְהִי** met **ל** verbonden is en beide woorden samen de betekenis "hebben" vertegenwoordigen.

Het gebruik van **וַיְהִי** (en **וַהֲיָה**) als inleiding van omstandigheidszinnen ↑

Een zeer veel voorkomend gebruik van het werkwoord **וַהֲיָה** in verhalende teksten is de vorm **וַיְהִי**, die gebruikt wordt als inleiding van een bijzin van een omstandigheid, soms ter inleiding van een adverbiale uitdrukking die een omstandigheid aangeeft. De feitelijke hoofdzin begint daarna altijd met een imperfectum consecutivum of de uitdrukking **וַהֲיָה**. De constructie die van **וַיְהִי** afhankelijk is, is altijd nominaal van karakter.

Zeer duidelijk is dit wanneer op **וַיְהִי** een nominale zin volgt:

[14]	Gen. 42:35	וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שְׂקֵיהֶם וַהֲנִה-									
		wa- en	yhī hij was	hem zij	məriqīm leegmakende	šaqqēhem hun zakken	wə- en	hinnē zie			
Toen ze hun zakken leegmaakten, kijk ...											
[15]	1 Kon. 13:20	וַיְהִי הֵם יֹשְׁבִים אֶל-הַשְּׁלֶחַן וַיְהִי דְבַר-									
		wa- en	yhī hij was	hem zij	yošəbīm zittende	ʿel bij	ha- de	ššulhān tafel	wa- en	yhī hij was	dəbar woord
Toen ze bij de tafel zaten, kwam het woord van ...											

Soms bestaat het nominale element dat op **וַיְהִי** volgt slechts uit een adverbiale uitdrukking.

[16]	1 Kon. 17:7	וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיִּבֶשׂ הַנַּחַל	
------	-------------	--	--

wa-	yhī	mi-	qqeṣ	yāmīm	wa-	yyībaš	ha-	nnāḥal
en	hij was	uit	einde	dagen	en	hij droogde uit	de	beek
Na verloop van tijd droogde de beek op.								
[17]	1 Sam. 14:1	וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן						
		wa-	yhī	ha-	yyōm	wa-	yyōmeṣ	yōnātān
		en	hij was	de	dag	en	hij zei	Jonathan
Op die dag zei Jonathan ...								
[18]	2 Sam. 8:1	וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ דָּוִד						
		wa-	yhī	ʾahāre	ken	wa-	yyak	dāwid
		en	hij was	na	zo	en	hij versloeg	David
Daarna versloeg David ..								

Verder komen er veel verkorte zinnen voor waarin de handeling met een infinitief wordt aangegeven (of met een substantief dat een handeling aanduidt), terwijl de verhouding tot de hoofdzin wordt verduidelijkt door een voor de infinitief gebruikte prepositie. In dit soort verkorte zinnen geeft de prepositie **ב** over het algemeen aan dat de bijzin een gewone bijzin van tijd is, te vertalen met "toen". De prepositie **כ** duidt op gelijktijdigheid: "op het moment dat", terwijl **אחרי** natuurlijk de voortijdigheid van de handeling in de bijzin aanduidt.

[19]	Gen. 11:2	וַיְהִי בְּנִסְעֵם מִקְדֵם וַיִּמְצְאוּ							
		wa-	yhī	bə-	nōsʾām	mi-	qqeḏem	wa-	yyimsəʾū
		en	hij was	bij	hun optrekken	uit	oosten	en	zij vonden
Toen ze uit het oosten optrokken, vonden ze ...									
[20]	Gen. 12:14	וַיְהִי כְּבֹא אַבְרָם מִצְרַיִם וַיִּרְאוּ							
		wa-	yhī	kə-	bō	ʾabrām	miṣrāymā	wa-	yyirʾū
		en	hij was	evenals	komen	Abram	oosten	en	zij zagen
Zodra Abraham in Egypte kwam, zagen ze ...									
[21]	i Kon. 13:31	וַיְהִי אַחֲרֵי קִבְרוֹ אֲתוֹ וַיֹּאמֶר							
		wa-	yhī	ʾahāre	qōbrō	ʾotō	wa-	yyōmeṣ	
		en	hij was	na	zijn begraven	hem	en	hij zei	
Nadat hij hem begraven had, zei hij ...									

Ook worden er complete bijzinnen gebruikt, afhankelijk van **ויהי**. Deze worden echter ingeleid door een nominaliserend partikel als **כי**. Ook **כאשר** kan op deze wijze gebruikt worden.

[22]	Gen. 26:8	וַיְהִי כִּי אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף									
		wa-	yhī	kī	ʾarəkū	lō	šām	ha-	yyāmīm	wa-	yyašqep
		en	hij was	dat	zij waren lang	voor hem	daar	de	dagen	en	hij keek
Toen hij daar een tijdlang geweest was, zag hij ...											

[23]	Richt. 8:33	וַיְהִי כִּבְאֲשֶׁר מֵת גִּדְעוֹן וַיָּשׁוּבוּ							
		wa- en	yhī hij was	ka- evenals	ʔāšer REL.	met hij stierf	gid ^c ōn Gideon	wa- en	yyāšūbū zij keerden terug
Zodra Gideon overleden was, keerden zij terug ...									

Ook andere inleidingen van bijzinnen komen voor, zij het veel minder frequent.

[24]	Gen. 39:5	וַיְהִי מֵאִזְ הַפְּקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ ... וַיְבָרֵךְ									
		wa- en	yhī hij was	me- vanaf	ʔáz toen	hiṗqīd hij stelde aan	ʔotō hem	bə- in	bētō zijn huis	wa- en	yḅāreḵ hij zegende
Vanaf het moment dat hij hem in zijn huis aangesteld had, zegende ...											

Wanneer volgend op **וַיְהִי** een volledige zin met een verbale vorm is gebruikt, dan is het mogelijk dat op een dergelijke verbale vorm een imperfectum consecutivum volgt dat nog steeds afhankelijk is van het inleidende **כִּי** en nog niet het op **וַיְהִי** volgende eerste woord van de hoofdzin is.

[25]	Gen. 27:1	וַיְהִי כִּי-יִזְקוּ יַצְחָק וַתִּכְהֶיז עֵינָיו מֵרְאֵת וַיִּקְרָא אֶת-עֵשָׂו													
		wa- en	yhī het was	kī dat	zāqen hij was oud	yīšḥāq Jitschaq	wa- en	ttikḥēnā zij verduisterden	ʕēnāw zijn ogen	me- van	rəʔot te zien	wa- en	yyiqrā hij riep	ʔet OBJ.	ʕeśāw Esau
Toen Jitschaq oud geworden was en zijn ogen niet meer konden zien, riep hij Esau.															

Het verband laat zien dat de vorm **וַתִּכְהֶיז** nog in de bijzin thuishoort en dat de hoofdzin met **וַיִּקְרָא** begint.